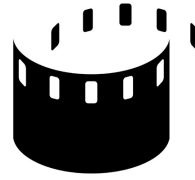

Museu del Cinema
Col·lecció Tomàs Mallof

Museu del Cinema - c/ Sèquia, 1 - 17001 Girona - Tel: 972 412 777 - Fax: 972 413 047 - E-mail: museu_cinema@ajgirona.org

EXPOSICIÓ TEMPORAL

del 24.10.05 al 05.02.06

L'ENIGMA **GARBO**
1905-1990

Museu del Cinema
Sèquia, 1 - 17001 - Girona
www.museudelcinema.org

Museu del Cinema
Col·lecció Tomàs Mallof

Ajuntament de Girona

Membre protector:

Ajuntament de Girona

L'ENIGMA GARBO

Descoberta a Estocolm pel director Mauritz Stiller i transformada per la Metro, que va convertir-la en la seva gran estrella entre finals dels anys vint i la dècada dels trenta, Greta Garbo encarna una de les imatges més fascinants del Hol·lywood clàssic. Potser també n'és la seva presència més enigmàtica. El seu rostre, a vegades una màscara, absorbia la llum, però Garbo sembla una habitant de l'obscuritat. Què va aportar-hi ella mateixa en la construcció d'una imatge que la manté distant, absent i fins esquiva a la vegada que els seus personatges representen la passió? Cent anys després del naixement de Garbo, quina és la relació amb un enigma que va créixer amb la retirada de l'actriu quan només tenia 36 anys?

Imma Merino
Idea i guió de l'exposició

SUMARI

Fitxa tècnica
Guió
Especificacions tècniques
Activitats relacionades
Biofilmografia de Greta Garbo

Producció
MUSEU DEL CINEMA

Idea i guió
IMMA MERINO

Disseny
MOSTRA COMUNICACIÓ

Fotografies
ALBUM. ARCHIVO FOTOGRÁFICO

Audiovisual "Meeting of two Queens"
Realització: CECILIA BARRIGA

Audiovisual "Garbo al cinema"
Guió: IMMA MERINO
Muntatge: IMAGO PRODUCCIONS

Membre protector
EL PERIODICO

Inauguració: dilluns, 24 d'octubre a les 7 de la tarda

Exposició: 25 d'octubre de 2005 al 5 de febrer de 2006

*Horari: Dimarts a divendres: 10h. a 18h.
Dissabte: 10h a 20h
Diumenge: 11h a 15h*

*Museu del Cinema
Sèquia, 1. 17001 Girona.
Tel. 972 412 777
www.museudelcinema.org*

Entrada gratuïta a l'exposició.

L'ENIGMA GARBO

La Garbo. Amb l'article de les dives. De fet, de la gran diva del cinema. Per sempre més. La Garbo és una imatge fascinant que pertany al passat en blanc i negre del cinema i, més precisament, de l'imaginat a Hollywood, incapaç de crear un mite equivalent. Ara menys que mai. Aquesta afirmació no vol convidar a la nostàlgia. Al capdavall, la Garbo forma part del sistema d'estudis que fabricava cossos gloriosos per seduir i dominar-los. En tot cas, si n'és un dels seus més valuosos llegats és perquè va imposar la seva personalitat més enllà de molts personatges tipificats que van assignar-li. I perquè, independent i esquiva, no va fer un joc submís a l'autoritat patriarcal dels estudis. L'actriu sueca va arribar a Hollywood amb el seu descobridor, Mauritz Stiller, que fins l'havia rebatejada com a Garbo sense que s'hagi precisat com va configurar-se el nom. Forma part de la llegenda.

Un cop revelada l'atracció del seu rostre, l'estudi Metro Goldwyn Mayer va voler-se convertir en l'únic amo de la Garbo allunyant-la de Stiller. Va estilitzar la seva imatge i va desplegar tota la maquinaria per presentar-la com un objecte fascinant. Però hi ha alguna cosa en Garbo que s'escapa i la singularitza entre les estrelles del cinema del passat. Alguna cosa que té a veure amb la força de la seva personalitat irreductible. També amb la intensitat onírica de la seva actitud sonambulesca, com si hi fos i no hi fos en la imatge que la mostra. I amb la vibració especial que, ni que sigui de manera fugaç i com si despertés d'una letargia, anima els seus personatges en moments lluminosos, però a la vegada travessats pel misteri. Moments Garbo en què la mirada s'aguditza, la veu ronca s'esquerda o el gest temperamental dóna vida al rostre i al cos escultòrics.

Però, per molt que Garbo vulgui definir-se i que hagi inspirat tanta literatura, és inevitable topar amb l'enigma. Fer present Garbo com a enigma és una evidència ineludible. També és una manera de reconèixer que el personatge no es deixa atrapar i que es cobreix amb una màscara que convida a moltes interpretacions. Per això, aquesta exposició ha volgut recollir una multiplicitat de veus sobre Garbo. Veus del passat i del present que es complementen i fins es contradiuen. Veus que la fan visible i alhora apunten que en Garbo hi ha alguna cosa invisible on s'hi juga el seu misteri. L'enigma Garbo va adquirir una nova dimensió a partir del moment en què un possible descans va iniciar una retirada definitiva: Havent-se fet tan visible va convertir-se en invisible. En tot cas, hem volgut respectar la seva retirada, sense incloure imatges que van ser-li robades durant la seva vellesa. Fa molts anys, però, que Garbo sembla haver-se fet invisible d'una altra manera: es fa difícil veure moltes de les seves 26 pel·lícules, totes rodades en blanc i negre. D'aquí, hi ha la possibilitat que, sobre tot per les noves generacions, el mite Garbo s'hagi reduït a una imatge fixa en blanc i negre. A una fotografia llegada pel cinema del passat. Només amb aquesta, però, n'hi ha prou per percebre la modernitat de Garbo. I, és clar, el seu enigma.

El rostre de la Garbo

La Garbo encara pertany a aquell moment del cinema en què l'encant del rostre humà pertorbava enormement les multituds, quan un es perdia literalment en una imatge humana com a dins d'un filtre, quan el rostre constituïa una mena d'estat absolut de la carn que no es podia abastar ni abandonar. Uns anys abans, el rostre de Valentino produïa suïcidis; el de la Garbo participava encara del mateix regne de l'amor cortès en què la carn desenvolupa sentiments de perdició.

Es tracta sens dubte d'un rostre-objecte admirable. A "La reina Cristina", el maquillatge té el gruix nivell d'una màscara, no és un rostre pintat, sinó un rostre enguixat, defensat per la superfície del color i no per les seves línies; en aquesta neu a la vegada fràgil i compacta, els ulls, negres com una polpa capritxosa i gens expressius, són dos cardenals una mica tremolosos.//

En la seva enorme bellesa, aquest rostre no dibuixat, sinó més aviat esculpit en la llisor i en la fragilitat, és a dir, perfecte i a la vegada efímer, incorpora la cara farinosa de Chaplin, els seus ulls de vegetal ombrívol, el seu rostre de tòtem.//

Però la temptació de la màscara total (la màscara antiga, per exemple) tal vegada impliqui menys el tema del secret (el cas de les semimàscares italianes) que el d'un arquetipus del rostre humà. La Garbo mostrava una mena d'idea platònica de la criatura i això explica que el seu rostre quasi sigui asexual, sense que per això resulti dubtós. És cert que la pel·lícula (de manera alterna, la reina Cristina és dona i jove cavaller) convida a aquesta indivisió, però la Garbo no hi realitza cap actuació de travesti: sempre és ella mateixa, sense fingiment du sota la seva corona o sota els seus grans barrets encorbats el mateix rostre de neu i solitud. És indubtable que el seu sobrenom de Divina apuntava menys a traduir un estat superlatiu de la bellesa que a l'essència de la seva persona corporal, baixada d'un cel on les coses es conformen amb la major puresa. Ella ho sabia; quantes actrius han consentit en deixar veure a la multitud la inquietant maduresa de la seva bellesa. Ella no: No era possible que l'essència es degradés, feia falta que el seu rostre no tingués mai altra realitat que la de la seva perfecció intel·lectual, més que plàstica. A poc a poc, l'essència s'ha obscurit, s'ha cobert progressivament amb ulleres, capel·lins i exilis, però mai no s'ha alterat.//

Amb tot, en aquest rostre deïficat s'hi dibuixa alguna cosa més aguda que una màscara: una mena de relació voluntària i per tant humana entre la curvatura de les foses nasals i l'arc ciliar, una funció estranya, individual, entre dues zones de la cara; la màscara no és més que una addicció de línies, el rostre és abans que res el recordatori temàtic d'unes a les altres. El rostre de la Garbo representa aquell moment inestable en què el cinema extreu una bellesa existencial d'una bellesa essencial, quan l'arquetip fa una inflexió cap a la fascinació de figures peribles, quan la claredat de les essències carnals dóna lloc a una lírica de la dona.

Garbo vista pels altres

- 1) "Garbo ni tenia un rostre formidable ni un cos bonic, massa masculí pel meu gust, però tenia una personalitat extremadament forta" (Gina Lollobrigida, actriu)
- 2) "La seva bellesa no feia concessions al mascle. Muntava a cavall, fumava, despullava les dones amb la mirada, duia pantalons, no concedia entrevistes, va tenir una amant espanyola i va fer el que va donar-li la gana." (Juan Marsé, escriptor)//
- 3) "Garbo és mademoiselle Hamlet" (Alice B. Toklas)
- 4) "El dia que Garbo abandoni el cinema, el glamour se n'anirà amb ella i jo faré el mateix" (Adrian, dissenyador)
- 5) "Adrian va estudiar Garbo com un cirurgià examina un pacient amb els raigs X" (Hedda Hopper, periodista)
- 6) "Garbo tenia l'ossada forta, les espatlles quadrades, un aire masculí. Adrian va accentuar aquests atributs poc femenins de Garbo i aquesta li deu part dels seus èxits cinematogràfics" (Hedda Hopper)//
- 7) "Després de treure's un conjunt magnífic dissenyat per "Mata-Hari" (deu mil dòlars i vuit setmanes de feina) va dir-li a Adrian mentre es posava una roba vella: Ara estic a gust" (Hedda Hopper)//
- 8) "A excepció del principi de la seva carrera, no va concedir entrevistes, no va signar autògrafs, no va respondre les cartes dels admiradors, no va assistir a estrenes, no va fer publicitat i fins va amagar la seva adreça i el seu número de telèfon a la Metro" (John Bainbridge, biògraf)
- 9) "Els seus ulls semblen oferir un tipus especial de compassió per a cadascú de nosaltres" (Cecil Beaton, fotògraf)
- 10) "Potser no sigui la millor actriu del cinema, però no tinc cap dubte pel que fa al seu poder de seducció" (Robert Sherwood, escriptor, any 1926)
- 11) "A Garbo només va aconseguir fer-li ombra una altra estrella europea, enfrontant-se en la rivalitat dels públics el provocatiu erotisme carnal de Marlene (Paramount) a l'eteri misticisme eròtic de la "divina Greta" (Metro). (Romà Gubern, historiador del cinema)
- 12) "Garbo encarna la bellesa del sofriment. És el sofriment de la solitud. El seu rostre pensatiu ve de lluny" (Bela Balazs, teòric del cinema)
- 13) "La Garbo, present-absent entre nosaltres, testimonia avui la grandesa passada de l'estrella" (Edgar Morin, sociòleg)
- 14) "Massa gran per al cinema que va arribar a ser massa petit, va dignar-se a rodar uns quants films abans de tancar-se en el silenci" (Edgar Morin)
- 15) "Jo la definiria com la fundadora d'una ordre religiosa anomenada cinema. Per veure-la, s'anava al cinema com qui anava a missa" (Federico Fellini, cineasta)
- 16) "És la dona més dotada de talent, la més original i la més bella amb la qual he treballat" (Erich von Stroheim, cineasta i actor)
- 17) "Era Greta Garbo i tot està dit. Cap persona ha suscitat una impressió semblant" (Lewis Stone, actor)
- 18) "Hi havia alguna cosa a l'aire quan ella rodava. Potser és paradoxal que una artista tan tímida tingués tanta influència en els altres. Tanmateix, és evident" (Lewis Stone, actor)
- 19) "Era molt estranya. Alegre i brillant, de sobte el seu rostre devenia com absent, desesperat. No hi havia res millor a fer que deixar-la tranquil·la" (Maurice Chevalier, cantant i actor)
- 20) "Els que han treballat amb ella, i la coneixen, s'adonen que el seu art l'absorbeix completament" (John Barrymore, actor)
- 21) "L'aparent fredor de Garbo no era més que una conseqüència de la seva tímidesa, a vegades extrema" (Lionel Barrymore, actor)
- 22) "Si tenies la sort de conèixer-la una mica, era molt gentil i amable. Tenia una senzillesa autèntica, la senzillesa del geni... però era molt desconfiada..." (Lionel Barrymore)
- 23) "Greta, si haguéssiu nascut al segle XVI, us haurien cremat viva com a una bruixa" (Ludwig Berger, cineasta)

- 24) "De manera atzarosa, va devenir una cosa que mai no hauria volgut ser: Una pagesa plena de salut va ser convertida en una espia exòtica" (Cecil Beaton)
- 25) "Estàvem destinats a trobar-nos, com Wagner i Cosima. Estava escrit a les estrelles" (Leopold Stokowski, músic, en conèixer Garbo)
- 26) "Només de veure-la vaig interessar-me pels seus ulls i pel que hi havia al darrere del seu front extraordinari" (Arnold Genthe, fotògraf de "Vanity Fair")
- 27) "Garbo és meravellosa... l'ésser més seductor que he conegut mai. Capritxosa com el diable, estranya, hipersensible... Però, quin magnetisme quan és davant la càmera!" (John Gilbert, actor)
- 28) "Un dia ella és pueril, ingènua, una nena de deu anys. A l'endemà, és una dona misteriosa, una vella de mil anys, conscient de tot, desconcertant, profunda" (John Gilbert)
- 29) "Abans d'Ava Gardner, només la Garbo havia posseït aquella mirada hipnòtica que obliga a contemplar un rostre com si no n'haguessis vist mai cap" (Peter Viertel, escriptor i guionista)
- 30) "Allò que es veu en les altres dones quan s'està borratxo, es veu en Garbo quan no has begut res" (Kenneth Tynan, crític de cinema)
- 31) "La tragèdia de Garbo consisteix en la diferència entre el que ella és realment i l'atractiu estètic i romàntic que ha creat i simbolitza. La dona i la llegenda es troben a les antípodes, sense esperança de reconciliació" (John Baintidge, biògraf)
- 32) "La tímidesa de Garbo no és fingida. Aïllant-se en un món irreal, espera sincerament un refugi contra la realitat que s'imposa a tot ésser humà". (Elsa Maxwell, periodista i escriptora)
- 33) "Garbo està obsessionada per la por a envellir i, com un infant, associa la vellesa a la pesantor, i la por a perdre la seva bellesa repercuteix en el conjunt de la seva personalitat" (Elsa Maxwell)
- 34) "Garbo ha aportat als films un sentit de la poesia al qual ningú s'hi ha acostat a excepció, potser, de Chaplin" (Truman Capote, escriptor)
- 35) "Il·lumina tot el que l'envolta, encara que hagi envellit o sigui ridícul, perquè és una actriu clàssica controlada per una puresa artística que rarament permet un instant que no sigui natural" (Truman Capote)
- 36) "Per a la meua generació, l'únic mite de Greta Garbo va ser, durant molt de temps, la seva retirada" (Terenci Moix, escriptor)
- 37) "El misteri i la divinitat de la Garbo són assumptes que no podran ser resolts perquè cada reposició dels seus films planteja nous problemes al respecte. Només hi ha una cosa segura: El misteri de Garbo continua viu" (Terenci Moix)
- 38) "En els nombrosos films sense art que va tocar-li interpretar, ella és una obra d'art en si mateixa" (Terenci Moix)
- 39) "Garbo els ha guanyat a tots. Als que no van veure que encarnava la dimensió femenina de la seva època. Als que van voler enfonsar-la en personatges buits. Als savis de l'Acadèmia de Hollywood que, per vergonya seva, mai no van premiar el seu art interpretatiu" (Àngel Zúñiga)
- 40) "Garbo és gran fins i tot en la renúncia enorme a continuar representant l'enorme angoixa humana de la insatisfacció física-espiritual de la que partirà, sens dubte, el drama del demà" (Àngel Zúñiga)
- 41) "La Garbo era un mite molt ben muntat, però alhora Greta Gustafsson és un ésser humà tremendament seriós i conscient, capaç de riure, d'estimar, de passar-ho bé i també de saber on comença i on acaba la seva realitat" (Miquel Porter Moix, crític i historiador del cinema)
- 42) "El seu rostre amaga una bretxa: vostè és un substitut, un reflex. Una subrogació per a la pobra condició humana, que s'asseu immòbil davant la pantalla amb la seva ànsia de bellesa..." (François Mauriac, escriptor)
- 43) "Cap estrella d'abans ni de després no s'ha mostrat tan genuïnament indiferent a perdre les possibilitats del triomf. El seu triomf seria el triomf de la voluntat apàtica" (Alexander Walker, biògraf)
- 44) "Va néixer amb la mateixa virtut (o vici) que va marcar Chopin des del bressol, aquesta nostàlgia, aquesta corrent a l'ànima que participa del dolor universal. Vet aquí Garbo. Aquesta dona al ritme d'una música interior, impenetrable i autèntica" (Palma Wayne, periodista)

- 45) "Inigualable símbol de la grandesa tràgica, Garbo s'identifica amb una dona que, jutjada segons la moral burgesa, amenaça l'ordre establert, de manera que no se li permet que no acabi en la desgràcia" (John Bainbridge, biògraf)
- 46) "La dona més adorada de la nostra generació no és més que un fantasma en una pantalla platejada, una ombra amb el rostre de l'àngel de la perdició, tan inconsistent com el baf desfilant-se sota la lluna: la inarticulada, l'enganxosa, la "gran" Garbo" (Claire Boothe Luce, periodista)
- 47) "D'aquí deu anys, Garbo estarà oblidada com a dona i com a actriu el seu record estarà mort mentre que creixerà i s'embellirà el de Helen Heyes, Lynn Fontanne i Katherine Cornell" (Claire Boothe Luce, 1932)
- 48) "Reduïda a l'essencial, no és més que una noia pesada amb els peus grossos" (Don Herold, periodista)
- 49) "Un símbol universal de la solitud carismàtica" (Norman Zierold, biògraf)
- 50) "Garbo ens crea el sentiment que si la nostra imaginació està disposada a sucumbir al pecat, també pot felicitar-se pel seu gust irreprotxable" (Alistair Cooke, crític de cinema i periodista radiofònic)
- 51) "Rellegint els films de Garbo, t'adones que s'escapa del personatge que li volien fer interpretar per deixar en cada dona que encarna l'empremta matisada, boirosa, altiva de la seva solitud" (Robin Livio, historiador del cinema)
- 52) "El que s'ha convingut en considerar el seu art no és més que un truc facial que pica la imaginació" (Katherine Albert, periodista)
- 53) "Garbo és el misteri de l'ànima femenina. L'únic mite en la història de Hol-lywood que ha sabut mostrar la grandesa passional femenina" (Jacques Sinclair, teòric del cinema)
- 54) "Moltes de les seves pel·lícules contenen una dualitat imaginativa en què la Garbo exhibeix els més alts graus de perversió femenina al costat de redemptors deliris espirituals" (Núria Bou, escriptora cinematogràfica)
- 55) "En les escenes d'amor, els ulls de Garbo evocuen la més intensa emoció sensual al mateix temps que semblen expressar l'ombra que pesa sobre la fi d'un amor" (Truman Capote)
- 56) "La seva boca és generosa i delicadament dibuixada: Associa en una estranya ambivalència infantil les màscares gregues de la comèdia i la tragèdia" (Alistair Cooke)
- 57) "De Garbo sobre tot s'ha celebrat el rostre: el rostre del segle" (John Bainbridge)
- 58) "Mirar el rostre de Garbo és com contemplar una obra mestra: una experiència que tan concerneix i emociona el cor com a l'esperit" (Cecil Beaton)
- 59) "Garbo s'amotlla perfectament a les llàgrimes, però el xampany no és propi de la seva constitució física "tràgica". (Graham Greene, escriptor, respecte "La dama de les camèlies")
- 60) "Algunes nits em pregunto qui ha inventat Garbo. O potser l'hem somiada?" (François Ducot, autora de "Garbo, la somnàmbule")
- 61) "Des de la seva primera pel·lícula, només il·luminada per la làmpada que duia, Garbo suggeria una infinitud d'emoció a la vegada que només registrava abstracció" (Alexander Walker)
- 62) "És possible que hagués aconseguit la immortalitat com artista, abans que com a curiositat o com a fenomen, si no hagués estat obligada a actuar en pel·lícules que eren anacròniques en el mateix moment que es feien?" (Richard Schickel, crític de cinema)//
- 63) "Garbo va pagar un preu pel seu egoisme i la seva passivitat en escollir personatges. Era a Hol-lywood quan aquest era al cim de la seva energia creativa i tenia el poder per tenir els més grans directors. Però només va lluitar pels diners i per les prerrogatives menors de ser una estrella, com ara tenir el càmera que la filmava de manera més atractiva" (Richard Schickel)
- 64) "Arribo a la trista conclusió que posseïa la perspicàcia d'una pagesa, però no els elevats instints d'una artista. Va ser una llegenda pel seu temps, però no per tots els temps. A cada any que passa es converteix més i més en... una curiositat" (Richard Schickel)
- 65) "¿Y quién no habrá admirado
La figura de Greta
Tu glorificación
Eterno femenino?
Obra maestra.

(Jorge Guillén, poeta)

66) "Caballito de Jerez,
con ojos de Greta Garbo
y caderas de mujer"
(Edgar Neville, escriptor, cineasta)

68) -"Sap, Greta? El seu mèrit ha estat retirar-se en el moment just.

-Em temo que hauria d'haver rebutjat el paper a "La dona de les dues cares –va sospirar. I potser tampoc hauria d'haver rodat "Ninotchka".

-No digui això. Vostè estava esplèndida a "Ninotchka"... ¿O ho diu perquè els seus admiradors van poder veure el somriure de l'esfinx?

-No ho sé... potser sí.

Greta Garbo havia extret un llarg cigarret d'algun lloc. Un cambrer se'ns va acostar a l'acte amb un canelobre i ella el va encendre sense deixar de mirar-me. Els seus gestos més inadvertits proclamaven un deseiximent suprem."

-Tant a les pel·lícules com avui aquí, Greta, sempre fa l'efecte que preferiria trobar-se en un altre lloc, com si estigués perpètuament insatisfeta.

Em vaig esforçar a pronunciar aquestes paraules mirant-la al fons dels ulls.

-Per què m'ho pregunta?

-Perquè és el meu cas. Potser és el fil que hem d'estirar per esbrinar el secret.

-Miri, Mr. Smith, fa una estona que parlo amb vostè i em sembla que ja sé el que tenim en comú. Tots dos som immortals.

No vaig tenir esma de respondre. Ara sé el que convertia Greta Garbo en la millor actriu del món: era capaç de dir coses així amb tota naturalitat. En una altra boca aquelles paraules haurien sonat falses, ridícules, però en ella eren sublimes."

-¿Sap què em va dir un dia Mauritz Stiller? –va continuar. La fama no mor mai.

-És veritat. Greta Garbo viurà tota l'eternitat, i mai no complirà més anys que els que tenia quan va rodar la última pel·lícula."

(Fragment de "Carta a la Reina d'Anglaterra", de Vicenç Pagès).

67) "Ahir, a l'antiquari, anava d'un lloc a l'altre; plena de desig per tot, veritablement interessada per res. En un moment de follia vaig pensar en dir-li alguna cosa; només per sentir la seva veu. El moment va passar. Gràcies a Déu. Poc després, ja era fora. Vaig anar cap a la finestra i vaig veure-la allunyar-se ràpid. En arribar al final del carrer, va parar-se una estona com si no sabés quina direcció prendre. Tot de cop, una il·luminació artificial va crear a l'avinguda una mena de mur nu i blanc: aleshores, tota sola, Garbo, sempre i encara la dona més bella del món, Garbo, símbol vivent, va anar de dret cap a aquell mur" (Truman Capote)

Garbo vista pels directors de cinema

1) "Encara té molt poca experiència, però soc implacable amb ella. Espereu que la tingui dominada" (Mauritz Stiller)

2) "Garbo és la persona més inhibida amb la qual he treballat mai" (Ernst Lubitsch)

3) "Les persones que deixen empremta són descarades, sense pudor en la seva manera de pensar. A "Margarite Gautier", Garbo té les mans recolzades als malucs i besa Robert Taylor en plena cara. És d'un erotisme increïble. És perquè ella pensava certes coses sense temor i vergonya" (George Cukor)

4) Irving Talberg: "Garbo no ha estat mai tan excepcional"

George Cukor: "Però si només està asseguda"

Irving Talberg: "Ho sé, però sembla tan indefensa..."

(Conversa a propòsit de l'escena del teatre de "Margarite Gautier"

5) "Vaig descobrir que, com a dona i com a artista sensible, sempre tenia idees" (George Cukor)

6) "Garbo estava tan fora de lloc a Hol·lywood com ho hauria estat Sibelius si s'hagués convertit en el compositor del fil musical per la Warner Bros" (Billy Wilder)

7) "Allò que volia la Garbo era amagar-se darrere el maquillatge" (Billy Wilder)

8) "Garbo era una d'aquelles actrius incapaces de fer malament un paper, que mai no podien equivocar-se" (Clarence Brown)

9) "No era només una gran estrella amb un estrany poder de fascinació. Posseïa una intuïció que no ha tingut cap altra persona del món del cinema" (Clarence Brown)

10) "Avui, sense haver rodat un sol film des de 1940, ella continua essent la més gran; és el prototipus de totes les estrelles" (Clarence Brown, 1963)

11) "La feina es fa sense ensurts i ràpidament amb una gran artista pacient, hàbil, inquieta i admirablement dotada d'un temperament dramàtic molt personal i de qualitats plàstiques excepcionals" (Jacques Feyder)

12) "Greta Garbo no està mai satisfeta del seu treball. És molt severa amb ella mateixa i la seva modèstia és sincera" (Jacques Feyder)

Garbo diu

1) "Jo no vaig dir: "Vull estar sola". Simplement vaig dir: "Deixeu-me en pau". Aquesta és la diferència" (Greta Garbo)//

2) "Haver de fer declaracions a la premsa em sembla una burrada. Està bé per persones importants que tenen coses a dir. Jo no tinc res a dir" (Greta Garbo)

3) "Mireu-la ara... demanarà diners. Després sortirà a fer una cigarreta. Déu meu, mireu com va pentinada" (Greta Garbo, mirant una pel·lícula seva anys després de retirar-se)

4) "Al meu primer film vaig passar un calvari, però Stiller és el millor ésser humà que conec... Ell crea les persones i les forma segons la seva voluntat" (Greta Garbo)

5) "Louis B. Mayer (productor de la Metro) quasi ni em va mirar la primera vegada que vam trobar-nos" (Greta Garbo)

6) -"Sembleu cansada, miss Garbo... Seria millor que us retiresseu a casa vostra. Deveu estar morta..."
-"Morta? Fa anys que ho soc"

7) "No tinc cap projecte... ni pel cinema, ni pel teatre, ni per res. Ni tinc un lloc per viure. Vaig a la deriva" (Greta Garbo, 1947)

8) "Hi ha moltes coses en el cor de cadascú i que cadascú vol callar. Aquestes coses són les nostres alegries i les nostres penes. No poden dir-se" (Greta Garbo)

La Reina Cristina de Suècia

Brevetat i memòria de l'amor

Poques vegades el cinema ha estat capaç de suggerir la brevetat de la felicitat amorosa, però també la seva perdurabilitat en la memòria com en aquesta seqüència silent de "La Reina Cristina de Suècia" (1933). Abans que Greta Garbo comenci a acariciar o abraçar els objectes i el mateix espai físic (parets, pilars) de l'habitació, aquesta s'ha convertit en espai de l'amor sense que es faci visible (una el·lipsi tan pudorosa com suggeridora del contacte dels amants: La Reina Cristina, amagant la seva identitat, i l'ambaixador espanyol que interpreta John Gilbert, ex-amant de l'actriu. Els moviments i les accions de Garbo a l'habitació (la manera en què vol posseir-la) mesuren la intensitat de l'experiència amorosa viscuda: Tot ho toca amb delicadesa i emoció durant aquesta coreografia. El moviment, doncs, és com una dansa amb un moment d'èxtasi: Quan fa un petó al coixí com besaria a l'amant. Després, en el primeríssim pla del rostre de Garbo, aquesta mira a l'amant, però també a la càmera i, al capdavant, a l'espectador que la mira: Les relacions d'amor es multipliquen. La dansa eròtica es reprèn fins que Gilbert trenca el clima quan li pregunta què fa. Ella li respon que s'aprèn de memòria l'habitació perquè en el futur, en el seu record, hi tornarà sovint. Una intuïció certa: Passat l'amor, esdevingut impossible, la memòria el fa durar en el dolor de la pèrdua. Al final del film, mentre contempla el rostre de Garbo, l'espectador sap que el personatge du el record d'aquesta habitació on, en la plenitud de l'experiència amorosa, va sentir-se com Déu creant les coses.

1) "Estic cansada de ser un símbol, vull ser una criatura humana" (La Reina Cristina/Greta Garbo)

2) "Garbo evidencia la seva realitat, velada darrere la Cristina ficcional, en situacions i diàlegs que convenen "a les dues". La reina escapa del "seu destí" com l'actriu escapava dels fotògrafs i entrevistadors. Eludeix el matrimoni que desitja el poble com Garbo va rebutjar John Gilbert. La reina ha de "somriure a les masses", com l'actriu havia de representar un paper davant un públic. La "muralla" de distància social que separa qualsevol sobirà del seu poble també senyalaria el vel amb què la ficció cinematogràfica cobreix l'actriu, separant-la del seu públic"

"Aquest film pot considerar-se un dels pocs clàssics lèsbics amb el cèlebre petó de la reina-Garbo a la seva donzella. El mite Garbo es presenta, així, com a transgressor respecte la construcció genèrica clàssica de la passivitat femenina. (...) De fet, el film treballa de manera específica sobre la diversitat d'imatges que pot oferir el seu cos, cadascuna de les quals (com a disfresses successives) corresponents a un rol sexual diferent"

(Santiago Vila, arquitecte, estudiós del cinema de Mamoulian)

3) "Al final de la pel·lícula, la reina, deixant la seva pàtria després de la mort del seu estimant, fa una llarga mirada d'adéu mentre és a la proa d'un vaixell que la du cap a l'errància. Hi ha qui creu que, en aquest instant, la interpretació de Garbo arriba a un simbolisme poètic incomparable" (John Baindridge, biògraf)

4) "Garbo va preguntar-me: "Què he de representar en aquesta escena?" "Has sentit a parlar de la *tabula rasa*? Vull que el teu rostre sigui una fulla de paper en blanc. Vull que l'escriptura la faci cada espectador. Fins m'agradaria que no moguessis les parpelles. Així és que no ets més que una bonica màscara. De fet, no hi ha res a la seva cara. Però tothom qui ha vist el film et dirà què pensa i què sent. I sempre és una cosa diferent. Cadascú escriu el seu propi final del film" (Rouben Mamoulian, director)

5) "Garbo està a la proa del vaixell que l'allunya de Suècia. Mira fixament cap endavant i el vent mou el seu cabell. És molt el que podem interpretar en aquest pla (resignació, malenconia, sentiment profund). És sabut, però, que Mamoulian va dir-li a Garbo que no fes res i que ella va actuar en conseqüència. El sentit del seu rostre es deriva de la seva posició en la narrativa de la pel·lícula, de la manera en què està filmada i de les ressonàncies de la imatge de Garbo que arrossega el seu rostre" (Richard Dyer, teòric del cinema)

6) "Ningú que recordi el llarguíssim primer pla que tanca la peripècia sentimental de "La reina Cristina de Suècia" podrà negar que la Garbo deixava escrita per sempre una de les pàgines més importants de la interpretació cinematogràfica" (Terenci Moix)

Descobrint a dues reines

Durant diversos anys vaig enregistrar de la televisió i vaig col·leccionar pel·lícules del cinema clàssic, estudiant-lo i seguint la pista de les grans actrius del Hollywood d'aleshores.

Encuentro entre dos Reinas la vaig començar a realitzar el 1988. La idea em va sorgir a partir d'una recerca que estava duent a terme. Volia muntar una pel·lícula utilitzant escenes del cinema clàssic i reciclar-les d'una nova manera feta per mi. En principi, la meua idea era buscar a les actrius més mítiques d'aleshores i veure si havien treballat totes amb un mateix actor i, si era així, a través del joc del muntatge, crear una història de gelosia i rivalitats entre elles. No va ser fàcil, però vaig descobrir que Gary Cooper era un d'ells. Gràcies a la tecnologia del vídeo, que en aquell moment començava a estar més al nostre abast, vaig poder fer diversos experiments de muntatge. Petits films on desenvolupava escenes que el mateix material que trobava em suggeria. A vegades, eren portes que s'obrien i tancaven, com si es tractés d'estranyes persecucions. Altres vegades vaig crear trobades en escenaris que semblaven, pel decorat o l'ambientació, plans contra plans, que suggerien una conversa entre diverses actrius amb un pla de Gary Cooper, que semblava que les escoltava a totes, etc. Però no podia crear un concepte uniforme, que pogués transformar-se en una història amb alguna estructura més dramàtica que embolcallés a tots els personatges.

Vaig començar a reordenar el material i vaig descobrir la fascinació que em produïa veure confrontades en una pla contra pla a Greta i Marlene. Em vaig adonar que aquest material per ell mateix funcionava, per la intensitat dels seus esguards, pel contrast de les seves belleses, en fi, per una sèrie d'elements subtils i màgics que ho sostenien. A partir d'aquí, vaig descartar la resta de les actrius i em vaig quedar només amb elles dues. Vaig trobar la meravellosa casualitat de que les dues havien estat, en algun moment, reines... Cristina de Suècia i Caterina de Rússia. Que grans...! Jo només vaig fer que es trobessin i així va aparèixer el miracle d'aquesta trobada entre dues reines.

Recordo que encara vivien Greta Garbo i Marlene Dietrich i tota la meua expectativa juvenil era que, quan acabés aquesta pel·lícula, els la faria arribar. Però no va poder ser. Els intermediaris i la burocràcia per a fer-ho en aquell moment em van superar. Probablement, em vaig salvar de més d'un problema legal i de drets. Però què hagués passat si s'haguessin vist juntes, en aquesta petita història, que desvetlla el secret íntim d'una passió, potser real... potser només una llegenda? Al cap i a la fi, a tots ens fa gaudir veient-les juntes.

Cecilia Barriga, realitzadora de l'audiovisual "Encuentro entre dos reinas"

ESPECIFICACIONS TÈCNIQUES

➤ L'exposició:

Està formada pel següent material:

- 24 fotografies
- 3 audiovisuals:
 - *Garbo al cinema*: muntatge de fragments de les principals pel·lícules protagonitzades per Greta Garbo
 - *Queen Christina*: Fragment
 - *Meeting of two Queens* (Cecilia Barriga, 1988-90)
- Document d'audio d'opinions sobre Garbo
- 100 cites de personatges del món del cinema i la cultura sobre Greta Garbo.
- Ocupa la Sala d'exposició Permanent del Museu del Cinema: 120 m2

CICLE DE CINEMA: L'enigma Greta Garbo

Al Cinema Truffaut

Dimarts, 15 de novembre:

Fedora. Dir.: Billy Wilder. Intèrprets: William Holden, Marthe Keller, Hildegard Knef, José Ferrer (França-Alemanya, 1978. 116 min.) VOSE

Seria difícil imaginar que Billy Wilder, guionista de “*Ninotchka*”, no tingués present el cas Greta Garbo en el moment de concebre “*Fedora*”, un melodrama macabre i obscur sobre el somni (o potser és el malson) d’Hol·lywood. Al capdavant, el film gira a l’entorn d’una actriu que va retirar-se i va voler fer-se invisible quan encara era jove.

Dimarts, 29 de novembre:

Ninotchka. Dir.: Ernst Lubitsch. Intèrprets: Greta Garbo, Melvyn Douglas, Bela Lugosi, Sig Ruman (USA, 1939. 108 min.) VOSE

La publicitat de l’època anunciava: “Garbo riu”. L’actriu havia rigut abans, però com marcant un contrapunt efímer a les experiències dramàtiques dels seus personatges. De fet, “*Ninotchka*”, dirigida amb el seu toc per Ernst Lubitsch, va ser la seva primera (i magnífica) comèdia. Garbo hi interpreta una comissària soviètica que descobreix l’amor a París.

Sessions: 20:30 i 22:30

Entrada: 5€ - Entrada reduïda: 4€ - Entrada Club d’Actors: 2,50€

A l’ Auditori Narcís de Carreras de “la Caixa”

(c/ Santa Clara, 9-11 – Girona)

Dilluns, 21 de novembre:

Flesh and the Devil (El Demonio y la Carne). Dir.: Clarence Brown. Intèrprets: Greta Garbo, John Gilbert, Lars Hanson, Barbara Kent. (USA, 1926. 109 min.). Muda. **Música en directe al piano a càrrec de Joan Pineda.**

Un dels arquetips de Hol·lywood és la dona que du els homes a la perdició, però que, finalment, ho paga o es redimeix. O les dues coses a la vegada, com Greta Garbo al final d’aquesta pel·lícula silent dirigida per Clarence Brown, el cineasta que va dirigir-la més cops. Tanmateix, meravellosament fotografiada, Garbo hi encarna la fascinació i la passió.

Hora: 20:00h

Entrada lliure

Al Museu del Cinema

Dimecres, 25 de gener de 2006:

Queen Christina (*La reina Cristina de Suecia*). Dir.: Rouben Mamoulian. Intèrprets: Greta Garbo, John Gilbert, Ian Keith, Lewis Stone. (USA, 1933. 97 min.) VOSE

Greta Garbo semblava predestinada a interpretar aquest personatge històric, evidentment transfigurada per Hol·lywood en aquest film dirigit de manera esplèndida per Robert Mamoulian. No només perquè era sueca, sinó perquè representa una dona desitjosa de llibertat i d'independència. Una mica com Garbo a Hol·lywood? Amb una ambigüitat sexual semblant?

Després de la projecció, **TAULA RODONA** sobre la figura i l'obra de Greta Garbo, amb:

- **Núria Bou**, crític de cinema i professora de la Universitat Pompeu Fabra
- **Vicenç Pagès**, escriptor
- **Imma Merino**, periodista i crític de cinema

Hora: 19:00h

Entrada lliure

Amb la col.laboració de: Logo Cinema truffaut i logo La Caixa

DOCUMENTAL: “Garbo”

Projecció audiovisual

“**Garbo**” de Levin Brownlow (Gran Bretanya, 2005) 87 mn.

Excel·lent documental, recentment estrenat, realitzat pel cineasta i historiador cinematogràfic Kevin Brownlow a través de la seva productora Photoplay Productions. A través de nombroses imatges d'arxiu, algunes d'elles inèdites, de films i de testimonis de primera mà, ens descobreix la fascinant i enigmàtica vida de Greta Garbo. Els seus orígens a Suècia, la seva arribada a Hol·lywood, les tenses relacions amb la MGM, amb la premsa, amb els directors i actors, la seva vida amorosa, la seva manera d'interpretar, la seva vida privada, la seva prematura retirada de les pantalles i els frustats intents de reparació, són alguns dels temes tractats en aquest audiovisual. Un documental imprescindible per a conèixer una de les millors actrius de la història del cinema i un complement ideal de l'exposició que presenta el Museu del Cinema.

Dies: del 23 de desembre de 2005 al 7 de gener de 2006

Lloc: Museu del Cinema

Hora: 18h.

Col·labora: Turner Broadcasting System España, S.L.

BIOFILMOGRAFIA DE GRETA GARBO

1905. El 18 de setembre neix a Estocolm Greta Lovisa Gustafsson. És la tercera filla de Karl Alfred Gustafsson i Anna Lovisa Karlsson, d'origen pagès. El pare, amb una acusada tendència a l'alcoholisme, fa d'escombriaire. La família viu en condicions molt humils.
1919. Mor Karl Alfred Gustafsson.
1920. Comença a treballar en el departament de barreteria dels magatzems Paul U. Bergstrom, d'Estocolm. Passat un any, posa davant d'una càmera fotogràfica lluint barrets de feltre i de palla per al catàleg de primavera. Poc després, també apareix en un film publicitari dels magatzems.
1922. Actua en diversos espots publicitaris per a l'Associació Cooperativa de Consumidors d'Estocolm. També fa una breu aparició duent vestit de bany en el film "Pere el rodamón", d'Erik A. Petschler. Hi exhibeix la seva figura rodanxona. A la revista "Swing", s'hi fa aquesta al·lusió satírica: "Greta Gustafsson és possible que es converteixi en una estrella del cinema suec. La raó: l'aparença anglosaxona".
1923. Accedeix a una de les dotze places gratuïtes de l' Acadèmia del Teatre Dramàtic Real. Comença a relacionar-se amb el cineasta Mauritz Stiller, que li fa una prova per a "Gösta Berlings Saga". El dia 4 de desembre de 1923, a instàncies de Stiller, va al Ministeri de Justícia per registrar el canvi de nom de Gustafsson a Garbo.
1924. Al mes de setembre s'estrena "Gösta Berlings Saga", on Garbo interpreta la jove comtessa Elizabeth Donna. Pel Nadal, s'estrena a Alemanya, on la pel·lícula i la jove actriu reben millors crítiques que a Suècia.
1925. Garbo i Stiller s'instal·len a Berlín, on ella roda "Sota la màscara del plaer //El carrer sense joia" amb G.W.Pabst. Contacten amb Louis B.Mayer (de la MGM) amb la intenció d'anar a Hol·lywood. Signen un primer contracte i el productor nordamericà recomana a Garbo que faci dieta. El 6 de juliol, Garbo i Stiller arriben a Nova York. Unes setmanes després, la MGM els instal·la en cases separades a Santa Mònica. Fa una prova amb el càmera Hendrik Sartov que entusiasma al director Monte Bell, que la proposa per "The Torrent", adaptació d'una novel·la de Blasco Ibáñez.
1926. S'estrena "The Torrent/El torrent", que també representa la primera col·laboració amb William Daniels, el director de fotografia que la filmarà en 18 pel·lícules més. Garbo obté un gran èxit personal i immediatament es prepara per rodar "The Temptress/La terra de tots", que havia de dirigir Mauritz Stiller. Els mètodes de Stiller, però, no agradaven a la MGM, que va apartar-lo del rodatge. L'estudi volia allunyar (i ho va aconseguir) Garbo del seu descobridor per convertir-se'n en el seu únic propietari.
1927. S'estrena "The Flesh and The Devil/El dimoni i la carn" amb Clarence Brown, que la dirigirà sis vegades més, la primera aquest mateix any: Una adaptació d'"Anna Karenina" amb el títol de "Love". L'actor protagonista dels dos films és John Gilbert, aleshores el gran galà de la Metro i fins que no va haver de parlar al cinema. La química entre Garbo i Gilbert, que es convertiran en amants, es fa evident a la pantalla. Desenganyat a Hol·lywood, Stiller torna cap a Suècia.
- 1928-1929. Garbo roda pel·lícules una darrere l'altra. Intenta renegociar el seu contracte. Mayer suspèn el sou de l'actriu quan aquesta desapareix durant dies. Comença a propagar-se la fama de La Garbo (com comença a ser anomenada) com a dona misteriosa i solitària. El 30 de març de 1929 li arriba des d'Estocolm un telegrama del director Victor Sjöstrom, que li comunica que Mauritz Stiller ha mort.
1930. La Garbo parla per primer cop a "Anna Christie", film dirigit per Clarence Brown que adapta una obra de teatre d'Eugene O'Neill. Amb la seva veu greu, fins ronca, no només supera la prova, sinó que triomfa plenament.
- 1931-32. Roda sis pel·lícules seguides sense parar, entre elles "Susan Lenox", amb Clark Gable, "Mata-Hari" i "Gran Hotel". Al final del rodatge de "Com tu em desitges", Garbo se'n va cap a Suècia i comença a planar el fantasma de la seva retirada. Tres setmanes abans d'embarcar-se, però, Garbo havia signat un nou contracte que no es va fer públic perquè els estudis no volien reconèixer que claudicaven davant les condicions de la seva estrella: Poder triar els projectes, els directors, els actors, l'inici dels rodatges, etcètera. A excepció de Chaplin, també productor dels seus films, la Garbo es converteix en el talent més ben pagat de Hollywood.
1933. Garbo interpreta un personatge que la seva amiga íntima Mercedes de Acosta li havia recomanat feia temps: La Reina Cristina de Suècia. Participa en el guió Salka Viertel, una altra amiga de l'actriu. El film és ple de grans "moments Garbo", però va ser la seva primera pel·lícula amb un cert fracàs en taquilla.
1935. Torna a interpretar el personatge d'Anna Karenina en un nou film dirigit per Clarence Brown. Essent de nou a Suècia, corre el rumor que pateix una malaltia mai explicada, però reconeguda per la pròpia actriu a Louis B.Mayer.
1937. S'estrena "Camille/La dama de les camèlies", dirigida per George Cukor. L'escena de la mort (obrint els ulls en el moment de morir als braços de Robert Taylor) és un dels moments culminants de la seva carrera.
1938. Coneix el director d'orquestra Leopold Stokowski, 23 anys més gran que ella, i fan una estada junts a Ravello.
1939. Dirigida pel gran Ernst Lubitsch, roda "Ninotchka", la seva primera comèdia. La publicitat anuncia "Garbo riu".
1941. L'últim dia de l'any s'estrena "Two-Faced Woman/La dona de les dues cares", una nova comèdia. El fracàs de taquilla és absolut. Aquesta serà la darrera pel·lícula de Garbo. No és evident, però, que la retirada definitiva fos premeditada.

- 1942 Signa un contracte per rodar un film que s'havia de titular "The Girl From Leningrad//La noia de Leningrad", però que no va fer-se mai. Rebutja diverses propostes, entre les quals el paper de Blanche Dubois (que va fer Vivien Leigh) a l'adaptació cinematogràfica d'"Un tramvia anomenat desig" L'any 1949 fa unes proves de vestuari a Roma (les úniques imatges que va rodar en color, però han desaparegut) per un film que havia de dirigir l'exquisit Max Ophuls. Els productors italians s'ho repensen després que Garbo els rebí amb la cara tapada amb un vel. Massa misteri en temps del neorealisme.
1963. Ingmar Bergman li ofereix un paper a "El silenci", però Garbo li diu que no.
- 1976 Sembla disposada a fer una breu aparició en un film de Luchino Visconti a propòsit de "A la recerca del temps perdut", però el projecte no tira endavant.
1990. Mor el 15 d'abril de 1990 en un hospital de Nova York, on tenia la seva residència al número 450 del carrer 52 Est. Durant els quasi cinquanta anys que va viure després de la seva retirada del cinema, però, en cert desacord amb la llegenda, no va dur una vida estrictament solitària. Va tenir els seus cercles d'amistats. Tot i que, amb el pas del temps, molts dels amics van morir i va anar-se quedant més sola. Va deixar una fortuna perquè va tenir un instint per la inversió, sempre va gastar d'una manera molt moderada i, potser tenint present els seus orígens humils i la misèria que va precipitar la mort del seu pare, va jurar-se que mai no patiria gana. Durant els últims anys de la seva vida un paparazzi obsessiu va perseguir-la i, d'amagat, va captar-ne imatges quotidianes. En la última imatge que li va ser manllevada, realitzada poc abans de la seva mort, Garbo mira cap a la càmera amb menyspreu.

FILMOGRAFIA DE GRETA GARBO

Etapla muda:

Luffar Peter (Eric A. Petschler, 1922)
 Gösta Berlings Saga (M. Stiller, 1923)
 Die Freudlose Gasse (Georg W. Pabst, 1925)
 The Torrent (Monta Bell, 1925)
 The Temptress (Fred Niblo, 1926)
 Flesh and the devil (Clarence Brown, 1927)
 Love (Edmund Goulding, 1927)
 The divine Woman (Victor Sjöstrom, 1928)
 Mysterious Lady (Fred Niblo, 1928)
 A Woman of Affairs (Clarence Brown, 1929)
 Wild Orchids (Sidney Franklin, 1929)
 The Single Standard (John S. Robertson, 1929)
 The Kiss (Jacques Feyder, 1929)

Etapla sonora:

Anna Christie (Jacques Feyder, 1930)
 Romance (Clarence Brown, 1930)
 Inspiration (Clarence Brown, 1930)
 Susan Lenox: Her fall and rise (Robert Z. Leonard, 1931)
 Mata Hari (George Fitzmaurice, 1931)
 Grand Hotel (Edmund Goulding, 1932)
 As you desire me (George Fitzmaurice, 1932)
 Queen Christina (Rouben Mamoulian, 1933)
 The painted veil (Richard Boleslawski, 1934)
 Anna Karenina (Clarence Brown, 1935)
 Camille (George Cukor, 1937)
 Conquest (Clarence Brown, 1937)
 Ninotchka (Ernst Lubitsch, 1939)
 Two-faced woman (George Cukor, 1941)